

самого фільму, де розповідається про поліцейських, одного з яких звати Сан Антоніо. Це третій тип адаптації. Фільм «Свідок на весіллі» це український відповідник для «The Best Man», але існує ще один варіант – «Дружба». І це перший тип прагматичної адаптації. У перекладі фільму «Kazaam» – «Джина викликали?» перекладач повністю змінив назву при перекладі, використавши заміну, в той час коли сама назва фільму носить назву джина. Цей фільм став популярним, мабуть, через вдалий переклад. Такий переклад відноситься до третього типу адаптації. В прикладі перекладу фільму «Єва: Штучний розум» – «Eva» перекладач доповнює назву інформацією з фільму задля загального розуміння картини, використавши прийом додавання, і відносить його до першого типу адаптації. Переклад назви «Роби як треба» – «Do the Right Thing» здійснений за допомогою прийому смислової заміни, так як дослівна назва перекладається як «Роби правильну річ». Проте слова «right thing» перекладач вирішив перекласти словосполученням «як треба», тобто правильно, що відноситься до першого типу адаптації. В перекладі назви «Дика штучка» – «Wild Target» перекладач фільму використав прийом додавання, опустивши слово «target», яке перекладається як «ціль» або «мішень» і додав в перекладі слову «штучка», що відповідає змісту фільму. Проте слово «target» несло собою певну інформацію. Згідно з сюжетом, фільм про вбивцю, який влюбився в свою жертву. Цей переклад можна віднести до третього типу адаптації.

Розглянемо ще декілька прикладів перекладу назв фільмів і чому перекладач вибрав саме таку назву. «Стильна штучка» – «Sweet home Alabama», незрозуміло, чим назва «Стильна штучка», цікавіша ніж «Дім рідний Алабама».

«Minority report» – «Особлива думка», що могло б бути перекладено як «Думка меншості».

Отже, основним методом нашого дослідження був аналіз назв кінофільмів, тобто аналіз форми та змісту назви у перекладі і як вона співпадає із назвою оригіналу. Зіставляючи обидва варіанти, ми виявили різноманітні перекладацькі трансформації та способи передачі назв, зокрема, додавання, опущення, заміна. Ці трансформації мають місце бути у випадку неможливості перекласти назву фільму, здійснивши дослівний переклад. Крім того, ми визначали, що переклад назв кінофільмів дуже часто здійснюється за допомогою смислової, жанрової та прагматичної адаптації.

Дана проблематика дозволяє проводити подальші дослідження даного явища, що забезпечуватиме досягнення високого рівня адекватності перекладу, а також формування соціокультурного аспекту художнього перекладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Алексеева И. С. Профессиональный тренинг переводчика : учеб. пособие. – СПб. : Союз, 2005. – 288 с.
2. Антропова А. В. Названия американских и российских кинофильмов: сопоставительная характеристика и проблемы перевода : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.20 / А. В. Антропова. – Екатеринбург, 2008. – 217 с.
3. Комиссаров В. Н. Слово о переводе. – М.: Международные отношения, 1973.
4. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение. – М.: ЭТС, 2001. – 424 с.
5. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты) / В. Н. Комиссаров. – М.: Высшая школа, 1990. – 253 с.
6. Ламзина А. В. Заглавие // Введение в литературоведение / А. В. Ламзина. – М.: Высшая школа, 1999. – 204 с.
7. Лотман Ю. М. Семиотика кино и проблемы киноэстетики / Ю. М. Лотман. – Таллин: Ээсти Раамат, 1973. – 122 с.
8. Маслова В. А. Лингвокультурология: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. – М.: Издательский центр «Академия», 2001. – 208с.

Дзьоба А.

Науковий керівник – доц. Панченко В. В.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ДЕТЕКТИВНОЇ ПРОЗИ НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ ДЕНА БРАУНА «ЯНГОЛИ І ДЕМОНИ»

На сьогодні важко залишити явище масової літератури поза увагою. Вона була і залишається цікавою для широкого кола читачів. На відміну від елітарної, вона не несе додаткового смислового навантаження, а отже читається легко і швидко. Поділ літератури на масову і елітарну не можна назвати новим, проте з появою нових творів виникає потреба поглибленого вивчення цього явища. Особливо важливим питання популярності «легкої» літератури стає для перекладачів, оскільки переклад таких творів повинен бути націленим на читача, на його рівень сприйняття. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю поглиблення знань про специфіку перекладу наукової термінології, мовної гри та інтертекстуальних посилань для широкого кола читачів.

Мета дослідження полягає у висвітленні основних труднощів у процесі перекладу детективів та виявленні лексичних та стилістичних особливостей у романі Дена Брауна «Янголи і демони».

Об'єкт дослідження – переклад детективів як особливий вид діяльності перекладача.

Предмет дослідження – переклад мовної гри та спеціальної термінології у жанрі детективу українською мовою.

Матеріалом дослідження став роман Дена Брауна «Янголи і демони», написаний англійською мовою, та його переклади українською та російською мовами.

Зважаючи на зацікавлення українського читача іноземними детективами, виникає потреба перекладу доробку сучасних авторів детективного жанру на українську мову, а отже, і у дослідженні явищ, які не мають прямого еквівалента в українській мові, чи вимагають додаткового тлумачення.

Особливість детективного жанру та проблеми перекладу детективів досліджували: Бехта Т. О. у статті «Жанрові фрейми класичного детективу», Валуєва Н. М. у статті «Ретро-детектив як внутрішньожанровий різновид детективу», Хан О. Г. у праці «Детектив як тип тексту. Перекладознавчий аспект», Шама І. М. у статті «Гра в детектив, чи як визначити злочинця (про символіку в оригіналі і перекладі детективу)».

Проаналізувавши ці джерела можна сказати, що тема детективу не втрачає своєї актуальності, адже цей жанр постійно вдосконалюється та поповнюється новими літературними творами, які виходять за рамки класичного детективу. Сучасні автори пропонують нові сюжети та мотиви вже добре відомого жанру.

Одним з найбільш відомих письменників сьогодення, який працює у детективному жанрі є Ден Браун. Такі його романи, як «Ангели і демони», «Код да Вінчі» та «Цифрова фортеця» перекладені на більше ніж 50 мов [7]. Зважаючи на це можна сказати, що читацька аудиторія цього автора досить широка. Основною причиною популярності творів Дена Брауна можна назвати захоплюючий сюжет, несподівані відкриття та смислове наповнення романів, але деякі особливості стилю написання романів викликають труднощі у розумінні та сприйнятті.

Як правило, детективи вважаються «легкою» літературою, яку читають люди різного віку та рівня освіти, але цим і відрізняються романи Дена Брауна від інших зразків масової літератури. «Стосовно літератури «високої» принципи нормативної поетики поступово змінилися визнанням творчої свободи письменника, індивідуально-авторського начала в мистецтві слова. Однак у масовій літературі принципи нормативності збереглися майже непорушними. Звісно, це не означає, що автор творів масової літератури не може бути оригінальним. Його оригінальність реалізується через принцип варіювання в рамках готового канону (моделі, формули)» [5; с. 82].

Відомо, що наявність термінів є однією з ключових стилістичних особливостей, притаманних творам Дена Брауна. Вони дають змогу точніше передати особливості часу, і надають певної специфічності стилю автора, що допомагає вирізнити стиль Дена Брауна поміж інших авторів детективного жанру, проте для читача мета залишається тією ж, що й під час читання будь-якого іншого детективу – розгадати загадку.

«Детектив – це особливий тип оповіді. В кожному конкретному випадку, з кожною конкретною річчю, свідченням, лжесвідченням, відсутністю жодних свідчень, наша думка буде рухатись од наслідку до причини шляхом обґрунтування причин наслідками.» [4; с. 413] У

такому разі, якщо читач не може досягнути всю глибину символічного слова, то він втрачає той зв'язок з подіями, який буде тримати у напруженні до останньої сторінки так званого «ідеального читача».

З цієї точки зору романи Дена Брауна є важкими для сприйняття пересічним читачем, який не має фонових знань з міфології, релігієзнавства, літератури, фізики чи астрономії. Як правило, при перекладі використовується багато зносок з поясненнями вузькоспеціалізованої термінології, тому часто доводиться відриватися від основного тексту заради пошуку пояснення того чи іншого терміна. «Іноді інтертекстуальне посилання настільки непомітне, що коли в тексті і є певна єхидність, то за неї цілком і повністю відповідає емпіричний автор, хоча при цьому можна сказати, що сам текст не дає жодної підказки для розуміння (навіть якщо й апелює до єхидства зразкового читача, який повинен би був зрозуміти посилання на попередні твори літератури» [3; с.256].

Розглянемо вірш з роману Дена Брауна «Янголи і демони»:

*Англ.: From Santi's earthly tomb with demon's hole,
`Cross Rome the mystic elements unfold.
The path of light is laid, the sacred test,*

Let angels guide you on your lofty quest. [6; с. 374]

Цей вірш є основою подальшого розвитку сюжету, оскільки у кожному слові й у самій його формі зашифрована загадка. Символічне значення вірша не дозволяє нічого змінювати, тому він повинен бути написаний п'ятистопним ямбом, бо це є умовою розгадки. Також не можна опустити жодного слова, бо вони є символічними і якщо замінити їх на більш милозвучні, тоді стане незрозумілим хід думок головних героїв.

Оскільки дотриматися всіх вищеназваних умов і збереження милозвучності висловлювання може стати непосильним завданням, перекладач повинен чимось пожертвувати. Для того, щоб зрозуміти важливість точного дотримання параметрів тексту оригіналу, порівняємо переклади російською та українською мовами.

*Рос.: Найди гробницю Санти с дьявольской дырой...
Таинственных стихий четверка жаждет боя.
Уже сияет свет; сомненья позабудь,
И ангелы чрез Рим тебе укажут путь.* [1; с. 70]

Основним недоліком цього перекладу є недотримання форми вірша. В тексті оригіналу сказано, що вірш повинен бути писаний п'ятистопним ямбом, оскільки ця форма є символічною для ілюмінатів, а у перекладі зміст вірша передано шестистопним ямбом, що порушує задану умову.

*Укр.: Земний гріб Санти, демона діра, -
Звідтіль стихіям тайним вже пора
Крізь Рим сюди прокласти світла путь.
Хай янголи у пошуку ведуть* [2; с. 220].

У цьому перекладі було збережено і форму, і основний зміст вірша, тому автору перекладу не доведеться приписувати прихований зміст вірша самим головним героям.

Щодо перекладу спеціальної термінології, то в українському перекладі вона зазвичай пояснюється в тексті, дуже рідко зносками в кінці сторінки, а от в російському перекладі зноски використовуються набагато частіше:

Англ.: It was now pronounced assassin. [6; с. 15]

Рос.: Теперь оно произносится «ассасин». (Assasin — наемный убийца, совершающий убийство политического или видного общественного деятеля.) [1; с. 5].

Укр.: Сьогодні воно звучить як асасин – найманний убивця. [2; с. 25]

Отже, романи Дена Брауна відрізняються від інших великою кількістю спеціальної термінології, символів, що ускладнює переклад і сприйняття творів читачами. Не варто забувати про те, що переклад повинен бути націлений на читача. Масова література, і детективи зокрема, мають широку аудиторію, тому основне завдання перекладача – не лише передати зміст висловлювання, а й полегшити його розуміння для читача будь-якого віку та рівня освіти. Також потрібно зважати на жанр детективу, оскільки кожне слово може стати ключем до розгадки.

Переклад масової літератури і детективів зокрема вимагає від перекладача глибокого розуміння тексту, спеціалізованої термінології, а також символічного значення слів, які можуть стати каменем спотикання для читача. Саме від перекладача залежить, наскільки точно буде передано задум автора, для наскільки широкої аудиторії стане доступним твір.

Проблема перекладу спеціальної термінології у детективній прозі не є вичерпаною в українському перекладознавстві і передбачає подальші дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Дэн Браун. Ангелы и демоны // інтернет ресурс. Режим доступу: http://www.loveread.ec/read_book.php?id=2330&p=1
2. Ден Браун. Янголи і демони. – Харків. – Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2011. – 544с.
3. Эко У. Сказать почти то же самое. Опыт о переводе. – СПб.: Симпозиум – 2006. – 574с.
4. Скалицькі М. Феномен детектива: до питання про своєрідність детективної оповіді // Кур'єр Кривбасу. – 2010. - №9-10. – С. 396-419
5. Філоненко С. Масова література: влада жанрів і жанрових канонів // Слово і час. – 2010. – С. 81-95
6. Dan Brown. Angels and Demons // інтернет ресурс. Режим доступу: <http://www.readanybook.com/ebook/angels-demons-32>
7. Dan Brown // інтернет ресурс. Режим доступу: <http://www.danbrown.com/news/>

Скибінська О.

Науковий керівник – доц. Кравець С.В.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ РАСОВИХ ТА ЕТНІЧНИХ КЛИЧОК ЯК НОВОГО ВИДУ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ТАБУ

Кінець ХХ – початок ХХІ ст. позначився демократизацією у сфері мовного самовираження, зняттям багатьох заборон на використання певних груп лексики та обговорення їх у науковому дискурсі. Спочатку на Заході, а останнім часом і в Україні все більше уваги приділяється дослідженню лексики субстандарту.

Якщо в українському суспільстві основне табу накладено досі на сексуальну сферу та фізіологічні функції організму, то в багатонаціональному англомовному світі, де активно розвивається рух за політкоректність, поступово найбільшої заборони на вживання набувають расові та етнічні образи. Відмінність між рівнем табуйованості расово-етнічної лексики робить актуальним вивчення не лише її місця в англомовному дискурсі, але і способи передачі в українських перекладах.

Серед дослідників расово-етнічних термінів варто відзначити Березовича Е.Л., Грищенка А.І., Гулика Д.П., Ніколіну Н.А.. Вивчення впливу політкоректності на вживання цих лексичних одиниць займаються також Кашкин В.Б., Кокова М.М., Куц Е.О., Смоленцева Е.М. та ін.

Мета дослідження полягає у тому, щоб визначити основні способи збереження семантичного і прагматичного наповнення при передачі расових та етнічних кличок як одного із різновидів табу у сучасному західному світі.

Об'єктом дослідження виступають расово-етнічні табу, а предметом – засоби їх передачі в українських перекладах англомовного літературного та кіноматеріалу.

Табу (з полінез. мови «та» – виділяти, відзначати і «ри» – зовсім, цілком, «тапу» (tabu) – зовсім виділений) – заборона вживання певних слів (лайливих, вульгарних, нецензурних), зумовлена культурними, етичними, моральними чинниками [6, с. 181].

Необхідно підкреслити, що табу – явище соціокультурне, адже існує лише в суспільстві і тісно пов'язане із культурою. Саме тому воно здатне змінюватися разом із розвитком суспільства. Те, що було суворо заборонене в один період часу, поступово втрачає свою табуйованість, а те, що до того вважалося коректним, у певний проміжок часу може набути статусу «табу».

У наш час богохульства та лексика, пов'язана із статевими та фізіологічними функціями організму, втратили свою попередню силу через часте їх вживання у різних сферах. Натомість нецензурну лексику витіснили расові клички та етнічні епітети. Дж. Х'юз стверджує, що сьогодні в суд швидше подадуть через расистські висловлювання, ніж через образи із сексуальним підтекстом. [14, с. 7].